

15. Yüzyıl Anadolu Türkçesinde Negatif Temel Duygu Fiilleri¹

Mustafa ARGUNŞAH² & Fatma BOZ³

Öz

Mental fiiller, zihnin anlama, düşünme, bilme, duygu ve duyu gibi eylemlerini ifade eden fiil kategorisidir. Duygu ise, bireylerin yaşamı içerisinde etki gösteren, iyi veya kötü özellikler taşıyan ruhsal ve psikolojik durum olarak tanımlanabilir. Her birey yaşamı boyunca farklı duygu deneyimlerini ortaya çıkartabilecek durumlarla karşılaşmaktadır. Bu deneyimlerin nasıl ifade edildiğini anlamak ve tanımlamak dil çalışmaları için büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi dönemlerini kapsayan ve bir tür geçiş dönemi özelliği gösteren 15. yüzyıl dönemi eserlerinde negatif temel duygular için kullanılan duygu fiilleri ele alınmaktadır. İnsanların deneyimledikleri tüm duygular 'öfke, keder, korku, sevinç, sevgi, şaşkınlık, tiksinti, utanç' olmak üzere sekiz temel duygu etrafında tanımlanmaktadır. Bunlar arasında hoş olmayan duygu deneyimleri negatif duygular olarak adlandırılmıştır. Negatif temel duygulardan 'tikinti, utanç, korku ve öfke' anlık veya ara ara oluşan ve o duyguyu hissettirecek bir durumla karşılaşıldığı vakit hissedilen duygular kategorisinde değerlendirilmektedir. Üstelik belli durumlar sonucunda ortaya çıkan ve fizyolojik temelleri bulunan bu duyguların tam anlamıyla negatif olduğu da iddia edilemez. Öte yandan insanlar yaşamlarında belli bir süre boyunca üzgün ya da kederli hissedebilirler. Bu nedenle çalışmada negatif duygulardan sadece 'Keder' ele alınmış ve yalnızca keder ifade eden fiiller incelenmiştir. Elde edilen fiiller anlamlarına ve ifade ediliş biçimlerine göre şu dört başlık altında sınıflandırılmış ve tartışılmıştır; 'Ağlama İfade Eden Fiiller', 'Birini Kırma, Üzme İfade Eden Fiiller', 'Keder, Üzüntü İfade Eden Fiiller' ve 'Ses Yoluyla Oluşan Negatif Duygu Fiilleri' olarak ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: 15. yüzyıl Anadolu Türkçesi, mental fiil, duygu fiilleri, negatif temel duygular.

The Basic Verbs of Negative Emotions in 15th Century Anatolian Turkish

Abstract

Mental verbs are the category of verbs that express the activities of the mind such as understanding, thinking, knowing, feeling, and sensation. Emotion, on the other hand, can be defined as a mental and psychological state that has good or bad characteristics and affects individuals' lives. Every individual encounter situation that can reveal different emotional experiences throughout his/her life. Understanding and describing how these

¹ Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Mustafa Argunşah danışmanlığında Fatma Boz tarafından yapılmakta olan *15. Yüzyıl Anadolu Türkçesinde Mental Fiiller* adlı yüksek lisans tezinin malzemesinden üretilmiştir.

² Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: mustafargunshah@gmail.com orcid: 0000-0003-4439-1341

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta: ftmboz339@gmail.com orcid: 0000-0003-2219-6780.

experiences are expressed is of great importance for language studies. In this research, emotion verbs used for negative basic emotions are discussed in the 15th century, period works covering the Old Anatolian and Ottoman-Turkish periods and showing a kind of transition period feature. All emotions that people experience is defined around eight fundamentals emotions, namely 'anger, grief, fear, joy, love, surprise, disgust, shame'. Among these, unpleasant emotional experiences are named negative emotions. Negative basic emotions 'disgust, shame, fear, and anger' are evaluated in the category of emotions that occur momentarily or intermittently and are felt when a situation is encountered that will make that feeling felt. Moreover, it cannot be claimed that these emotions, which arise because of certain situations and have physiological bases, are completely negative. On the other hand, people may feel sad or depressed for a certain period in their lives. Therefore, only 'grief' was discussed from negative emotions is the study, and only the verbs expressing grief are scrutinized. The verbs obtained are classified and discussed under the following four headings according to the meaning that they present and the way they are expressed such as 'Verbs Expressing Crying', 'Verbs Expressing Grief and Hurting Someone', 'Verbs Expressing Grief and Sadness' and 'Negative Emotive Verbs Formed through Sound'.

Key Words: 15th century Anatolian Turkish, Mental Verb, Emotive Verbs, Negative Basic Emotions.

Giriş

İngilizce kökenli *mental* kelimesi 'zihne ait, zihnî, akılla ilgili' anlamlarına gelmektedir. Bu aşamaya denk gelen bütün kavramlar bir zihin teorisinin etrafında oluşur. Mental fiiller, duyu organları ile harekete geçen algının zihinsel süreci etkilemesi ve sonuçta çeşitli dönütlerin de verilmesini kapsayan, psikoloji temelli hareketleri ifade eden fiillerdir (Hirik, 2018, s. 22). Bu tür fiiller insanların bilinçli olarak gerçekleştirdikleri olguları yani eylemleri kapsar. Bunlar, çevremizi algılamanın yanında anıların, düşüncelerin farkına varabilmeyi sağlayan bilinçle oluşan eylemlerdir (Şahin, 2012, s.49).

15. yüzyıl Türk dilindeki değişim açısından önemli bir dönemdir. Özellikle de bu yüzyılın ikinci yarısı Türkçenin bir geçiş evresidir. İstanbul'un fethi, Türk dilinin seyrini değiştirmiş, 13. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu'da Oğuz Türkçesi temelinde oluşan sade Türkçenin yerini Arapça, Farsça kelime ve tamlamaların yoğunlaştığı bir dil almıştır (Korkmaz, 2013, s. 110). Üzerinde çalıştığımız metinler bu yüzyılın hem birinci hem de ikinci dönemini ihtiva etmektedir.

Bu çalışmada, mental fiil kavramı hakkında kısa bir girişten sonra 15. yüzyılda Anadolu'da yazılan eserlerden seçilen metinlerden elde edilen malzeme çeşitli sınıflamalara tabi tutularak değerlendirilmiştir. Bunlardan bazıları asıl, bazıları ise isim ve yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerdir. Dört grupta işlediğimiz negatif temel duygu fiilleriyle ilgili her bölümün başında içerikle ilgili kısa açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra bu duyguyu ifade eden fiiller alfabetik sırayla ele alınmıştır. Önce her fiilin anlamı verilmiş, gerektiğinde yapısıyla ilgili kısa açıklamalar yapılmış, daha sonra transkripsiyonlu örnek cümleler yer almıştır. Makalenin hacmini artırmamak için her bir madde için yalnız bir örnek cümle verilmekle yetinilmiştir. Daha önce çalışılmış metinlerden alınan bu örnekler üzerinde bazı küçük değişiklikler yapılma

gereği duyulmuştur. Son olarak cümle ve beyitler Türkiye Türkçesine çevrilerek anlaşılabilirliği sağlanmıştır.

1. Mental Fiil Kavramı

Fiiller, farklı araştırmacılar tarafından birbirinden farklı ölçütler kullanılarak tasnife tabi tutulmuştur. Mesela Biber vd. fiilleri anlamsal olarak yedi gruba ayırmıştır: Hareket fiilleri, iletişim fiilleri, mental fiiller, ettirgen/nedensel fiiller, gerçekleşme fiilleri, ilişki veya ortaya çıkma fiilleri, görünüş fiilleri (2003: 103-109). Mental fiillerle ilgili de çeşitli tasnifler bulunmaktadır. Levin (1993), Booth ve Hall (1995), Yaylagül (2005), Erdem (2009), Yıldız (2016)'ın yaptığı sınıflandırmalar bunlardan bazılarıdır. “Bu sınıflandırmalar genelde insanın mental faaliyetlerine göre ele alınmıştır. Yani mental süreçte insan zihninde gerçekleşen hadise ile mental fiilin sınıfı ya da sınıfları ortaya koyulmuştur” (Hirik, 2018: 25). Yaylagül, mental fiilleri, “duyu fiilleri, duygu fiilleri, anı-uslamlama fiilleri ve açıklama fiilleri” olmak üzere dört grupta ele almıştır (Yaylagül, 2005). Yıldız ise “bilgi fiilleri, psikolojik durum fiilleri ve algı fiilleri” olmak üzere üç ana sınıfa ayırmış, her birini tekrar alt başlıklarla teferruatlandırmıştır (Yıldız, 2016, s. 65-69).

İnsan zihni durmadan çalışan ve olayları anlamlandıran bir özelliğe sahiptir. Bu açıdan zihin, bilgileri dışarıdan toplar ve düşünce süzgecinden geçirir. Kimi zaman da bu durumları anlamlandırabilme yeteneğini kullanır. Tüm bunların başında düşünce yer almaktadır. Duygular, psikolojik bağlamda insan zihnini düzenleyen veya onu yoran özelliğe sahiptir. Depresyon ve bunalım geçirmenin temeli de düşünceye dayanır. Düşünen insan olayları anlamlandırır ve negatif olarak zihinsel sıkıntı yaşar.

Mental fiil süreci duyu organları yoluyla oluşur. Duyular sayesinde dış dünya algılanır ve bu yolla veriler zihne aktarılır. Veriler zihinde işlenir ve ikinci aşama biter. Son aşama ise mental fiille ilgili sonuçları kapsar. Algılama, mental fiil açısından önemli bir aşamayı oluşturur. İnsan düşünen bir varlıktır ve sürekli fikir geliştirir. Duygular ise kişilerin zihinle bağlantılı ruhsal durumları olarak ifade edilir. Yine duyguların açığa çıkmasında bilişsel eylemlerin etkisi vardır (Erdin ve Doğan, 2021, s. 194).

Algılama sistemi duyu organları vasıtasıyla uyarıları alır ve duyu organlarına sunulan bu nesnenin zihinsel imgesini oluşturur. Burada oluşan zihinsel imgeler, hafıza izleri olarak saklanır. Hafıza izleri aktif hâle gelir. Kişinin hafıza imgelerini saklamış olduğu nesne beyinde canlanır. Geçmiş durumlar bu sayede günümüze getirilir (Hall, 2016, s. 25).

Soydan duyguyu, bireyin iç dünyasında yaşamış olduğu olayların dışa aktarımıyla beraber ruhsal tepkiyi dış dünyaya cevap olarak ifade etmiştir. Tepkinin oluşmasını sağlayan hayattaki her türlü olumlu-olumsuz olaylar, beklenmedik durum ve davranışlar sebep ve etkiyi oluşturur (2018, s. 476). Birtakım sebep ve etkiler tepkiyi meydana getirir.

Yaşanan herhangi bir durum herkeste aynı etkiyi yaratmayabilir. Bir işte başarı sağlayamayan iki kişiden biri bu işi normal karşılarken diğeri çok üzülebilir. Bu yüzden kişiler için yaşam içerisinde bir şeye vermiş olduğu değer, önem farklılık gösterir. Ama her ne şekilde olursa olsun olumsuz-negatif bir amaca yönelik olması ve kişide hoş olmayan duygular uyandırması olağandır.

Yaylagül, duygu fiillerini üç gruba ayırır: ‘Bütünsel davranış tepki fiilleri’ başlığında anlık etkiye verilen tepki fiilleri ele alınır ve *ürk-*, *kork-* gibi fiiller bu grupta değerlendirilir. İkinci başlıkta ‘Olumlu duygu fiilleri’ yer alır ve *sev-*, *sevin-* vb. fiillere örnek verilir. Üçüncü başlıkta ‘Olumsuz duygu fiilleri’dir. Araştırmacı, *kork-*, *iğren-* gibi fiilleri bu grupta değerlendirir (2010, s. 102).

Yıldız, fiil sınıflamasında ‘Anlık tepki bildiren fiiller’i ‘öfke, şaşkınlık, korku, heyecan, tahrik, utanma, panik fiilleri olmak üzere yedi gruba ayırmıştır. Bu ç ‘negatif duygu fiilleri’ olarak adlandırdığımız ‘olumsuz duygu fiilleri’ni ise ‘üzüntü, mutsuzluk’ ifade eden fiiller olarak farklı gruplar altında ele almıştır (2016, s. 65-69). İter, ‘Karahanlı Türkçesinde Duygu Fiilleri’ isimli çalışmasında psikologların ortak noktada buldukları sekiz temel duygu (öfke, keder, korku, sevinç, sevgi, şaşkınlık, tiksinti, utanç) olduğunu ifade eder. Birincil (temel) ve ikincil duygu fiilleri olarak iki kademeye ayırdığı fiillerden konumuz açısından önem arz eden kızgınlık-öfke, üzüntü-pişmanlık, korku, zevk-mutluluk-sevinç, sevgi, şaşkınlık, tiksinti-beğenmeme ifade eden fiiller olarak yeni bir sınıflama geliştirmiştir (2019: 5). Sartorius ise temel sekiz temel duyguyu ‘öfke, korku, keder, sevinç, sevgi, şaşkınlık, tiksinti, utanç’ olarak sınıflandırmıştır (1999, s. 38; Hirik, 2018, s. 65’ten naklen). Mesela, ‘korku’ anlık oluşan bir duyguya karşılık geliyorken ‘sevinç’ pozitif duygular içerisinde değerlendirilmektedir. ‘Keder’ ise olumsuz bir duyguyu ifade eder.

Jackendoff, bireylerin duygularını ifade eden fiilleri pozitif, negatif ve nötr olmak üzere alt gruplara ayırmıştır (1990, s. 140). Bu çalışmada Jackendoff’un tasnifinden hareketle negatif duygu fiilleri ele alınacaktır. Bu fiiller 15. yüzyıl Anadolu Türkçesi metinlerinden alınan örneklerle sınıflandırılacak ve incelenecektir.

2. 15. Yüzyıl Anadolu Türkçesinde Negatif Temel Duygu Fiilleri

Bu çalışmada negatif temel duygu fiilleri dört ayrı başlık altında ele alınmıştır. İlk olarak, bu duygunun bir alt kolu olarak değerlendirilen ve duyguyu görsel olarak yansıtan ‘ağlama ifade eden fiiller’ ele alınmıştır. ‘Biri tarafından kırılma, üzülme veya birini kırma, üzme ifade eden fiiller’ başlığında ise bir kişinin başkasını üzmesi sonucu üzülen kişinin yaşadığı negatif duygu durumu değerlendirilmiştir. ‘Keder, üzüntü ifade eden fiiller’ başlığında genel anlamda keder ve üzülme durumu üzerinde durulmuş, bu tür duyguların yansıtılmasında kullanılan fiiller ele alınmıştır. ‘Ses yoluyla oluşan negatif duygu fiilleri’ başlığında ise negatif duyguya karşılık gelen, duygunun insanlara ses vasıtasıyla aktarımını gerçekleştiren fiiller işlenmiştir.

2.1. ‘Ağlama’ İfade Eden Fiiller

Ağlamak, insanların keder ve üzüntüsünün sonucu olarak yaşamış olduğu bir eylem olarak ifade edilebilir. Her ne kadar görsel bir duruma karşılık gelse de kişinin ruhsal ve psikolojik durumunu açıklamaktadır. Zaten ağlayan kişi belli ki bir şeye üzülmüş, dertlenmiştir. Onun sonucu olarak da duygusunu ağlayarak dışarı vurur. Bu durum bir tür negatif duygu patlamasının dışarı yansımaları ve gözyaşıyla dışa vurumu olarak ifade edilebilir.

Aşağıda ‘ağlama’ ifade eden fiillere yer verilmiştir. Bunlardan bazıları temel fiil olurken bazıları da isim + yardımcı fiil veya tasvir fiilleriyle oluşturulmuş birleşik fiillerdir.

ağla-: Kötü bir durum veya olay neticesinde keder ve üzüntü içerisinde olmak nedeniyle meydana gelen bir duygu eylemi olarak ifade edilebilir. Keder ve üzüntüyü temsil eden ağlamak fiili görsel olarak ifade edilen durum sonucunda gözden yaş akıtmayı göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, nötr ya da pozitif ruh hâlinde olan bir bireyin başına gelen, büyüklüğü veya kişiye etkisi kişiden kişiye farklılık gösteren bir olay neticesinde yaşamış olduğu üzüntü ve bunun sonucunda gözden yaş dökmesini ifade eden fiil olarak tanımlanabilir.

Ağladum gözüüm yaşı oldu bınar

Ṭamdı yaşum yüzi üstine i yār (FR II 1710/İK 1211)

“Ey dost, ağladım, gözümün yaşı pınar oldu, gözyaşıım yüzünün üstüne damladı.”

Aşağıdaki örnekte ise *ağla-* eyleminin yüksekliğini ve abartıldığını belirtmek için *ögürü ögürü* ‘böğüre böğüre, böğürür gibi’ zarfı kullanılmıştır.

Yat yarağ édüp turdılar. Bu yañada Ḥan gayretinden ögürü ögürü ağladı. (ST III Ü71a/12)

“Silahlanıp harekete geçtiler. Bu tarafta Han gayretinden höyküre höyküre ağladı.”

ağlaş-: *Ağla-* fiilinin işteş çatısı olan bu fiil ‘birlikte ağlamak’ anlamındadır.

Anlar bu sözi eşidüp ağlaşdılar (ST II B28a/12)

“Onlar bu sözü işitip ağlaştılar”

Bir durum neticesinde yapılan birlikte ağlama eylemi ifade edilir.

ağlat-: *Ağla-* fiilinin geçişli biçimi olan bu fiil ‘birisini ağlatmak’ anlamını taşımaktadır. *Ağlat-* fiili görsel bir durumu karşılamakla birlikte kişinin duygu durumunu da hissettirmektedir. İnsanın içsel ve ruhsal durumunu olumsuz olarak ifade eden *ağlat-* fiili, karşıdaki kişiyi negatif söz, haber, eylem vb. şekillerde üzmesini ve arkasından ağlamasını ifade eder.

Dāvud eyitdi: İlāhī, bir kişi günāha nazar eylese, gözün andan gidermese anuñ cezāsı nedir?

Hak te ‘ālā eyitdi: Anı ağladam (EA 112 b /10)

“Davut sordu: Ey Allah’ım, bir kişi günaha baksa, gözünü ondan ayırmasa onun cezası nedir? Hak Teala cevap verdi: Onu ağlatayım.”

āh u zār kıl-: ‘Ağlamak, inlemek, feryat etmek, sızlanmak’ anlamındadır. Farsça ‘ağlayıp sızlama’ anlamındaki *āh u zār* kelimeleriyle *kıl-* yardımcı fiilinden meydana gelmiştir.

Kim sanja cennet vēre Perverdigār

hīdmet eyle kılmayasın āh u zār (FR II İK /1269)

“Tanrı sana cennet verecek, ağlayıp sızlamadan hizmet et.”

giryān ét-: ‘Birini ağlatmak’ anlamını taşımaktadır. Farsça kökenli ‘ağlayan, ağlayıcı’ anlamındaki *giryān* kelimesiyle *ét-* yardımcı fiilinden oluşmuştur. Kişinin kötü bir durum karşısında hem görsel olarak hem de duygusal olarak durumunu gösterir.

Beni giryān étmeden hālī degül bir dem rakīb

‘Ākıbet eşkümdür anuñ şu koyan ocağına (MD 219/3)

“Rakibin beni ağlatmadığı zaman yok. Sonunda onun ocağına su koyan gözyaşımdır.”

mçkırt-: ‘İçini çekerek ağlamak’ anlamında kullanılır. Yansıma *ınç/hınç* isminden +*kır-t-* ekleriyle türetilmiş bir fiildir. *Hınçkır-* fiili de bu anlamda bir tür ses çıkarmayı simgelemiş olsa da bu şekilde ağlamış olmak ağırlıklı olarak görsel bir durumu simgelediği için ‘ağlamak’ başlığı altında ele alınmaktadır. Bu bağlamda ‘hıçkırmak’ eylemi, üzüntüyü dillendiren ve ona anlam yükleyen bir fiil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zār zār ağladı, kendiiden geçüp 'aklı başından gitdi, bîhūd oldı, iki gözlerinden yaş revân olup akardı, inçkırdı inçkırdı ağlardı (ST III T406b/13).

“İnleyerek ağladı. Kendinden geçip akli başından gitti. Kendinden geçti. İki gözünden yaş akıp giderdi, hıçkırarak hıçkırarak ağladı.”

‘Hıçkırarak ağlamak’ bu duygunun ne kadar güçlü olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır.

zārı eyle-: ‘İnleyerek ağlamak’ anlamını ifade eder. Farsça kökenli ‘ağlama, inleme’ anlamındaki *zārī* kelimesi ile *eyle-* yardımcı fiilinden oluşmuştur.

Server ol oğlançuklara gāyetle acıyup girye ve zārı eyleyüp gamgīn, melūl ve mahzūn oldı (ST III T433b/ 9).

“Server o çocuklara çok acıyınca, inleyerek ağlayıp gamlı, melul ve mahzun oldu.”

Örnekteki *zārı eyle-* birleşik fiili, ‘inleyerek ağlamak’ duygusuna karşılık gelecek şekilde kullanılmıştır.

zārılık eyle-: ‘İnleyerek ağlamak, sızlanmak’ anlamını ifade eder. Farsça *zārī* kelimesine +*lık* yapım ekinin gelmesiyle oluşmuş isim ile *eyle-* fiilinden oluşmuştur.

Dāniyāl peygāber idi, bunları kığırdı, ol düşi şordı, eger bilmezsenüz öldürürin, dēdi. Bunlar Dāniyāl ile çıkdılar gıtdiler, bir hālvēt yēre vardılar, zārılık eylediler ve du ‘ā ētdiler, ağladılar (EA 133b/3)

“Daniyal peygamber, bunları çağırdı, o düşü sordu. Eğer bilmezseniz sizi öldürürüm, dedi. Bunlar Daniyal ile çıkıp gittiler. Tenha bir yere vardılar. Yakındılar ve dua ettiler, ağladılar.”

2.2. Biri Tarafından Üzülme, Kırılma veya Birini Üzme, Kıрма İfade Eden Fiiller

Bu tip fiiller ister karşıdakini ister kendini üzsün, her ne şekilde olursa olsun üzülme ve keder anlamı taşımaktadır. Karşıdaki kişinin kötü bir davranışından ötürü kişinin incinmesi, üzülmesini ifade eder.

incin-: ‘Birinin yaptığı olumsuz bir davranış dolayısıyla üzülme, kırılmak’ anlamını taşır.

Şerīf anlaruñ sözine incinüp melūl evine geldi (ST I T3b/5)

“Şerif, onların sözüne kırılıp, üzgün olarak evine geldi.”

Zaten ‘melul olmak’ mahzun ve üzgünlüğü ifade eder. Söz söyleyen birinin sözüne karşılık karşıdaki kişinin incinmesi ve sonuç olarak üzülmesi söz konusudur.

h atırın yıķ-: ‘Birinin kalbini kırmak, özlemek’ anlamlarındadır. Arapça k okenli *h atır* kelimesi bu örnekte ‘kalp’ anlamını taşımaktadır. Türkçe *yık-* fiiliyle bir birleşik fiil oluşturmuştur.

h atırın yıķma şakın hiç kimsenün

kim ġar m n olmaya kimse senün (FR II  K/1236)

“Hiç kimsenin kalbini kırma ki kimse senin alacaklın olmasın.”

2.3. Keder,  z nt  İfade Eden Fiiller

Keder veya üzüntü, kişinin başına gelen kötü bir durum karşısında ruhsal ve duygusal olarak vermiş olduġu bir i  kargaşadır. Her kişinin az ya da çok, kişiden kişiye farklılık gösteren tasaları vardır. İnsanın benliġi açısından önem arz eden bu kavram duygu dünyası açısından da ön sırada yer almakta ve bireylerin temel duyguları içerisinde yer edinmektedir. ‘Sevinç’ pozitif bir duygu iken ‘keder’ onun zıddı olarak negatif bir duyguyu yansıtır.

c n u ciger taġla-: ‘Dayanılmaz bir üzüntü vermek, i ini yakmak’ anlamlarını ifade eder. Farsça *c n u ciger* kelimeleriyle Türkçe *taġla-* fiilinden oluşmuştur. Birey olan canlının başına gelen bir olay neticesinde bir tür kederlenmesini ve acı içerisinde kıvranmasını ifade eder.

Z r z r ol Server inledi, c n u ciger taġladı (ST III T 404 b/ 12)

“O Server inleyerek aġladı. Dayanılmaz bir üzüntüye düştü.”

derl  ol-: ‘Dertli olmak, kederli olmak’ anlamlarındadır. Farsça k okenli *dert* kelimesi +*l * yapım eki almış, *ol-* yardımcı fiiliyle birleşik fiil oluşturmuştur.

ķıl g m nuġı gönülden t rum r

derl  olan derdine tımar umar (FR II/ 1615)

“G n ldeki şüpheyi daġıt. Dertli olan derdine  are umar.”

ġam  ek-: ‘Kaygılanmak, tasalanmak, kederlenmek’ anlamlarını içerir. Arapça ‘kaygı, tasa, keder’ anlamındaki *ġamm* kelimesiyle * ek-* fiilinin birleşmesinden oluşmuştur.

şerif eyitdi: ‘Y  oġul! ġam çekme, ber  gel, şol şununun yukaru başına y r ’ dedi. (ST II T375a/12)

“şerif, ‘Ey oġul! Gam  ekme, beri gel, şu suyun yukarı başına y r .’ dedi.”

ġam ve ġuřřa  ek-: ‘Kaygılanmak, tasalanmak, kederlenmek’ anlamındadır. Arapça k okenli yakın anlamlı *ġamm* ve *ġuřřa* kelimeleriyle * ek-* fiilinden oluşmuştur.

Umm n vil yetinden d r olduġına ġ yet ġam ve ġuřřa çekdi (ST III T409a/13)

“Umman şehrinden uzak olduğu için çok acı ve dert çekti.”

ğam tol-: ‘Kederlenmek, kaygılanmak, gamla dolmak’ anlamındadır. Arapça *ğamm* kelimesiyle *tol-* fiilinden oluşmuş bir birleşik fiildir.

Sen eger ayruğa dersen şaşa hem

Deyeler için taşuñ hem tola ğam (MV 471)

“Eğer sen başkaları için dersen sana da ‘İçin dışın gamla dolsun.’ derler.”

ğam yê-: ‘Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak’ anlamlarında kullanılır. Arapça *ğamm* kelimesiyle *yê-* fiilinden oluşmuş bir birleşik fiildir.

Server eyitdi: ‘Ğam yemeñüz, inşallah işümüz hayr ola.’ dedi.

“Server, ‘Üzölmeyiniz, inşallah işimiz iyi olacak’ dedi.” (ST I M 208a/14)

ğamgîn ol-: ‘Dertli, kederli, üzüntülü, kaygılı olmak’ anlamlarını ifade eder. Arapça *ğamm* kelimesiyle Farsça *-gîn* ekinden oluşan *ğamgîn* sözü *ol-* yardımcı fiiliyle birlikte birleşik fiil meydana getirmiştir.

Loqmān ol şehre girdüğine ğamgîn olup, bir gece anda turup ertesı çıkup gitdi, Hind vilāyetine sefer eyledi (ST III T505b/2)

“Lokman o şehre girdiği için üzüldü, bir gece orada durup sabahleyin çıkıp gitti. Hint şehrine sefer etti.”

göñli karar-: ‘Çok sıkılmak, içine kasvet basmak, içi kararmak, yüreği kararmak’ anlamlarına gelmektedir.

Yā Rab! Raḥmet ve mağfiret kıl şol kula kim göñli kararınağa yakındur, didi. (VM 67b/2)

“Yâ Rab! Bağışla ve affet şu kulu ki içi kararmaya yakındır, dedi.”

Bu birleşik fiilin *göñli karart-* biçiminde geçişli durumu da vardır.

kasvetü’l-ğalb ma’nisi budur ‘ayān

kim karar dur göñli bellü beyān (FR II İK/828)

“Gönül kasvetinin manası açıkça budur. Belli ki gönlü karartır.”

göñli tar ol-: ‘İç sıkılmak, bunalmak, daralmak’ anlamında kullanılır.

Üzerimde çok borç vardı. Bir gece yatdum, göñlüm borçdan tar oldı, teşvîşlendüm (VM 56a/4)

“Üzerimde çok borç vardı. Bir gece yattım, borçtan ruhum sıkıldı, zihnim bulandı.”

göñül ma 'deni pārelen-: ‘Yürek parça parça olmak, kırılmak, üzülmek’ anlamındadır. Yüreğin parça parça olması, gönlün yıkılmasını dillendirmek için kullanılmıştır.

Pārelendi tīşe-i kahr ile göñlüm ma 'deni

Ṭolsa ṭaṅ mı la 'l ü gevherlerle çeşmüm dāmeni (MD 260/1)

“Gönlümün madeni kahır baltasıyla parçalandı. Gözümün kenarı lal ve inci ile dolsa şaşılır mı?”

gussa ye-: ‘Kederlenmek, hüznülenmek’ anlamlarını taşımaktadır. Arapça kökenli *guşşa* kelimesi *ye-* fiilinden oluşmuş bir deyimdir. Duygu yoğunluğunu ifade etmek için kullanılmıştır.

Pes bir mü 'mine muşbet erişse dükeli mü 'minler gerek kim andan ötürü guşşa yeyeler (TN 44a/10)

“Eğer bir müminin başına felaket gelirse bütün müminlerin ondan dolayı kederlenmeleri gerekir.”

mātem ṭut-: “Bir acıyı, büyük bir üzüntüyü bazı davranışlarla belli etmek, yasa bürünmek’ anlamları taşımaktadır. Arapça kökenli *mātem* kelimesiyle *ṭut-* yardımcı fiilinden oluşmuştur.

Yerde bu ḥāl-ile görmüştür beni mātem ṭutar

Görme misin karalar giymiştir ay u gün felek (CSD VIII/28)

“Yerde beni bu hâlde gördüğü için yas tutmaktadır. Görmez misin, ay, gün ve felek karalar giymiştir.”

Örnekte ‘karalar giymek’ matem tutmak eyleminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

melül ol-: ‘Üzgün, mahzun olmak’ anlamındadır. Arapça *melül* ile *ol-* yardımcı fiilinden meydana gelmiştir.

Yūnus ḫatı melül olup ağladı zārılıḳ eyledi (EA 135a/14)

“Yunus çok üzülüp ağladı, inledi.”

muṣṭarib eyle-: ‘Maddi, manevi bir sıkıntıya, üzüntüye, acı ve ızdıraba uğratmak’ anlamındadır. Arapça kökenli *muṣṭarib* ile *eyle-* yardımcı fiilinden oluşmuştur.

Ol bī-çāre peder gördi bu kanı

Tevehhüm muṣṭarib eyledi cānı (LM 18a/521)

“O çaresiz baba bu kanı görünce vehme kapılarak manevi sıkıntıya düştü.”

nār-ı hasrete yan-: ‘Hasret ateşiyle yanmak’ anlamındadır. Arapça kökenli *nār* ve *hasret* kelimelerinin *yan-* fiiliyle oluşturduğu bir birleşik fiildir.

Āh eyleme Mesīhī yanıp nār-ı hasrete

Olmaz fitil çünkü mahabbet çerāgına (MD 220/5)

“Ey Mesihî, hasret ateşine yanıp ah eyleme. Çünkü sevgi mumunun fitili olmaz.”

özi göyün-: ‘Üzölmek, kederlenmek, içi yanmak’ anlamlarını içerir.

Geldüm ol dem gördüm evde kimse yok

‘Avratum ölmüş özüm göyüendi çok (FR II 1495)

“Eve geldiğimde kimsenin olmadığını gördüm. Hanımım ölmüş, çok üzöldüm”

yağ-: ‘Acı vermek, çok fazla ızdırap vermek’ anlamındadır.

Meded bu baht-ı bî-bünyād elinden

Beni yakdı biliş ü yād elinden (LM 50b/1550)

“Bu temelsiz baht elinden kurtulmak için yardım et. Beni hem tanıdık hem de yabancı eliyle yaktı.”

yas eyle-: ‘Bir acıyı, büyük bir üzüntüyü bazı davranışlarla belli etmek’ anlamındadır.

Ağladum yas eyledüm ol dem katı

Bile ağlaştı gören ol hāleti (FR II 1496)

“O zaman çok ağladım, yas tuttum. O hāli görenler benimle birlikte ağlaştı.”

yürek tağla-: ‘Çok acı vermek’ anlamında bir deyimdir.

Her ki bunu eşidüp ağlamaya

Bu firāk ile yürek tağlamaya

Taş u ağaçdan dahı kemter ola

Er demeye ona her kim er ola (MV 542)

“Her kim ki bu sözü işitip ağlamaz, bu ayrılık ile yüreğini dağlamazsa; o, taştan ve ağaçtan daha değersiz olsun ve er olan kişi ona er demesin.”

yürece tokun-: ‘Yüreği acıtmak, yüreği yaralamak’ anlamındadır.

Okuñ yüregine tokunacağın

Mesîhî şimdi gönlinden geçürdi (MD 257/4)

“Mesihî, ok gibi kirpiklerin yüreğini yaralayacağını şimdi gönlünden geçirdi.”

2.4. Ses Yoluyla Oluşan Negatif Duygu Fiilleri

Ses, sadece sözlü iletişimde değil, duygu aktarımı açısından da önemlidir. Bazı sesler sevinç ve mutluluk simgelerken bazıları anlam olarak olumsuz bir duyguya götürür. Bu başlığın altına sesin iletimi vasıtasıyla oluşan fiiller dâhil edilmiştir. Sınıflama çalışmalarında sesin ifade edilmiş şekillerinin farklılık gösterdiği söylenebilir. Hatta ‘hayvan sesi fiilleri’, ‘ses yayma fiilleri’ gibi farklı başlıklara ayrılabilir. ‘Sözsüz ifade fiilleri’ olarak adlandırılan bunları Levin ‘iletişimsel fiiller’ ve ‘iletişimsel olmayan fiiller’ olarak sınıflamıştır (1993, s. 205-206). Doğru ise bunları ‘konuşma tarzı fiilleri’ olarak ele almıştır (2021, s. 140).

Konuşma eylemi, iletişimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Fakat bu eylem gerçekleşmediği durumlarda birtakım sesler vasıtasıyla duygular dışarı iletilir. ‘Feryat etmek, inlemek, üzüntüyle kesik kesik sesler çıkarmak’ gibi eylemler bunlardan bazılarıdır. Bu fiiller her ne kadar iletişim kavramını karşılarsa da içerdiği anlam bağlamında negatif bir duyguya karşılık gelmektedir. Ses yoluyla oluşan bu fiillerin negatif anlam taşıdığı cümledeki bağlam gözetilerek tespit edilmektedir.

âh êt-: ‘Çekilen acıyı ses yoluyla dışarı vurmak’ anlamındadır.

Zekeriyyâ, Hağ te’âlâ saña selâm eyler, eydür: Eger bir kez dahı âh êdersen aduñı peygâmbler defterinden çıkarurın (EA 139a/15)

“Zekeriya, Allah Teala sana selam eder, şöyle söyler: Eğer bir kez daha ah edersen adını peygamberler defterinden çıkarırım.”

efğân êt-: ‘Izdırapla feryat etmek, haykırmak’ anlamındadır. “Izdırapla bağırma, feryat, figan’ anlamındaki Farsça *efğân* kelimesiyle *êt-* yardımcı fiilinden oluşmuştur.

Bülbül-i tab’-ı Mesîhî dâ’im

Ağlasun ağlasun efğân êtsün (MD V/9)

“Mesihî yaradılışlı bülbül her zaman ağlasın, ağlasın, feryat etsin.”

feryād u fiğân eyle-: ‘Yüksek sesle bağırıp feryat etmek, çığlık atmak’ anlamındadır. Farsça *feryād* ve *fiğân* kelimeleriyle *eyle-* yardımcı fiilinden oluşmuştur.

Yine feryād u fiğân eylediler

Yine gözyaşın revân eylediler (MV 685)

“Yine feryat ve figan ettiler, tekrar gözyaşı döktüler.”

inle-: ‘Acı ve üzüntü ifade eden kesik kesik sesler çıkarmak’ anlamını ifade eder.

Sem’üme erişdi anda bir avâz

İnleyüp derd-ile kılurdu niyâz (FR II 1179)

“Kulağıma o vakit bir ses geldi, inleyerek dertle yalvarmaktaydı.”

nālān ét-: “İnlemek, acı ve üzüntüyle kesik kesik sesler çıkarmak” anlamındadır. Farsça kökenli ‘inleyen’ anlamındaki *nālān* kelimesiyle *ét-* yardımcı fiilinden oluşmuş bir birleşik fiildir.

‘Aşıkun bülbül bigi nālān eder

Ol yüzi gülzār elinden el-ğiyâş (CSD XXIV/4)

“Senin âşığın bülbül gibi inler, o yüzü gül bahçesi olan sevgili elinden yardım ister.”

nāle ét-: “İnlemek” anlamındadır. Farsça, ‘inleme’ anlamındaki *nāle* kelimesiyle *ét-* yardımcı fiilinden oluşmuş bir birleşik fiildir.

Bu resme nāle edüp yere düşdi

Görenler rahm edüp üstüne üşdi (LM 25b/745)

“Böyle inleyerek yere düştü, görenler acıyıp üstüne üşüştü.”

nāliş eyle-: ‘İnlemek’ anlamındadır. Farsça, ‘inleme’ anlamındaki *nāliş* kelimesiyle *eyle-* yardımcı fiilinden oluşmuş bir birleşik fiildir.

Pes Server yüzün göge dutup nāliş eyledi (ST I T64b/12)

“Server yüzünü göğe dönerek inledi.”

Sonuç

‘Mental fiil’ kavramı kelimelerin anlamsal boyutuyla ilgilidir. Algılama aşaması mental fiilin ilk aşamasını oluşturur. Dışarıdan bilgiler edinilir, sonra diğer aşamalara geçilir. Anlama, düşünce, sonuçlandırma gibi farklı olaylar söz konusudur. Düşünce etrafında teşekkül eden fiiller, zihin teoreminin bir alt kolunu oluşturur. Duygular da düşüncenin farklı bir boyutunu oluşturmuş olup insanları ruhsal anlamda etkisi altına alır. Psikolojik durumlar ‘öfke, keder, korku, sevinç, sevgi, şaşkınlık, tiksinti, utanç’ gibi temel sekiz duygu etrafında toplanır. Bunlardan ‘keder’ duyguların negatif anlamda ‘temel’ boyutunu oluşturur.

Bu çalışmada, 15. yüzyıl Anadolu Türkçesi metinlerinden seçilen örneklerle negatif temel duygu fiilleri incelenmiştir. Örnekler ‘Ağlamak ifade eden fiiller’, ‘Birini üzme, kırma ifade eden fiiller’, ‘Keder, üzüntü ifade eden fiiller’, ‘Ses yoluyla oluşan negatif duygu fiilleri’ olarak dört grupta değerlendirilmiştir. ‘Ağlama ifade eden fiiller’ kişinin negatif duygusunun görsel olarak dışa vurumunu ifade etmektedir. Bunlara *giryān ét-*, *zârı eyle-* gibi fiiller örnek gösterilmiştir. ‘Birini üzme, kırma ifade eden fiiller’ bir kimseye karşı yapılan kötü bir davranış neticesinde kişiyi üzdüğünü ortaya koymaktadır. *Hatırını yıkmak* fiili buna örnek verilmiştir. ‘Keder, üzüntü ifade eden fiiller’ başlığı altında *gam yemek*, *gussa çekmek* gibi kişinin genel anlamda üzüntüsünü ifade eden fiiller ele alınmıştır. ‘Ses yoluyla oluşan negatif duygu fiilleri’ başlığı altında ise *figan etmek*, *âh etmek*, *inlemek* gibi fiiller örneklerle işlendi. Bu fiiller, içerisinde iletişim unsuru barındırmış olsa da güçlü, negatif bir anlam ifade etmektedir. İnlereyerek, üzümlereyerek birtakım sesler çıkaran kişi üzgün ve kederlidir. Bu yüzden cümledeki genel anlam gözetilerek fiilin negatifliğe uygunluğu tespit edilmiştir.

Kısaltmalar

CSD: Cem Sultan Divanı

EA: Envârü’l-Âşıkîn

FR II: Ferah-nâme Cilt II

LM: Leylâ vü Mecnûn

MD: Mesihî Divanı

MV: Mevlid (Vesîletü’n-Necât)

ST I: Saltuk-nâme I. Cilt

ST II: Saltuk-nâme II. Cilt

ST III: Saltuk-nâme III. Cilt

TN: Tıbb-ı Nebevî

VM: Vesîletü’l-Mülûk

Kaynakça

Akalın, Ş. H. (1987). *Ebu’l-Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme I*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Akalın, Ş. H. (1988). *Ebu'l-Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme II*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Akalın, Ş. H. (1990). *Ebu'l-Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme III*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Averbek, G. D (2020). *Hamdullah Hamdi, Leylâ vü Mecnûn (inceleme-metin-tıpkıbasım)*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Biber, D. ve Conrad, S. ve Leech, G. (2003). *Longman student grammar of spoken and written English*. Pearson Publishing.
- Booth J. R. ve Hall W. S. (1995). *Development of the understanding of the polysemous meanings of the mental-state verb know*. *Cognitive Development*, 10, 529-543.
- Çabuk, E. (2020). *Envârü'l-Âşıkîn'in Pertev Paşa nüshası (133a-264a) Giriş, Şekil Bilgisi, Metin, Dizin, Tıpkıbasım Örnekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Çağırın, Ö. (1992). *Ahmed-i Dâî Tıbb-ı Nebvî imlâ-fonetik-morfoloji-karşılaştırmalı metin-indeks ve sözlük*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Dilmen, T. (2020). *Envârü'l-Âşıkîn'in Pertev Paşa nüshası (1b-132b) giriş, imla özellikleri, metin, dizin, tıpkıbasım örnekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Doğru, F. (2021). *Risâletü'n-Nushiyyede iletişim fiilleri*. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 138-154. doi: 10.32709/akusosbil.987637
- Erdem, M. (2009). *Modern Oğuz Türkçesi söz varlığı: Türkiye, Azerbaycan, Türkmen standart türleri esasında*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Erdin, C. ve Doğan, L. (2021). *Mental verbs in Gagauz Turkish*. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 9(2) 191-221. doi: 10.29228/ijlet.51492
- Ersoylu, İ.H. (2013). *Cem Sultan'ın Türkçe Divan'ı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gacsi, S. (2011). *Ahmed-i Dâî'nin Vesîletü'l-Mülûk adlı eseri (60a-115b) Metin-kelime grupları incelemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Hall, C. S. (2016). *Freudyen psikolojiye giriş*. İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- Hirik, E. (2018). *Türkiye Türkçesinde mental fiiller*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- İlter E. (2019). *Karahanlı Türkçesinde duygu fiilleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Jackendoff, R. S. (1990). *Semantic structures*. Cambridge: MIT Press.
- Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin temeli Oğuz Türkçesinin gelişimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Levin, B. (1993). *English verb classes and alternations: A preliminary investigation*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Mengi, M. (2014). *Mesihî Divânı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Pekçetin, O. (2010). *Ahmed-i Dâî'nin Vesîletü'l-Mülûk adlı eseri (1b-58b) Metin-İnceleme-Sözlük*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Pekolcay, N. (2018). *Süleyman Çelebi Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sartorius, M. (1999). *Kadınlarda duygusal zekâ. EQ'yu Daha İyi Kullanmanın Yolları*. (Çev: Şebnem Can Erendor). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Soydan, S. (2018). Tarama Sözlüğünün ilk iki cildindeki duygu fiilleri üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies*. Volume 13(5), 471-493. doi: <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12923>
- Şahin, H. (1993). *Hatiboğlu Ferah-nâme (Dil Özellikleri-Metin-Söz Dizini)*. 3 cilt. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Şahin, S. (2012). Mental fiil kavramı ve Türkmen Türkçesinde mental fiiller. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 1(4), 45-62. doi.org/10.7884/teke.96
- Yaylagül, Ö (2010). "Türkiye Türkçesindeki duygu fiilleri", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 74) 100-111. doi:10.1501/MTAD.7.2010.4.63
- Yıldız, H. (2016). *Eski Uygurcada mental fiiller*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

Mental verbs are the verbs that refer to the psychology-based actions including the effects of perceptions, which are triggered by sense organs, on cognitive processes and the eventual reactions. Such verbs consist of the acts that people perform consciously. These are the acts that occur with a kind of awareness that enables us to perceive our environment and to realize our memories and ideas as well.

The 15th century is a significant period concerning the changes observed in Anatolian Turkish. Especially the second half of this century is a transitional phase of the Turkish language. The conquest of Istanbul changed the course of the Turkish language, and since the end of the 13th century, plain Turkish, which was formed based on Oghuz Turkish in Anatolia, was replaced by a language in which Arabic and Persian words and phrases were used abundantly. The texts we examine are selected from both the first and second periods of this century. Care was taken to ensure that the texts could represent the language used in both prose and poetry.

The foci of the article are the emotive verbs used for negative basic emotions. Emotive verbs are defined as a subcategory of mental verbs. In the first part of the article, a brief introduction about the broader phenomenon, mental verbs, is presented. Here, the issue is discussed by making quotations from various sources that define the mental verb. Then, the emotive words used for negative basic emotions in the 15th century Anatolian Turkish are scrutinized. The data obtained by examining the books written in this century are classified into different categories and evaluated accordingly. Some of the emotive verbs employed to express negative basic emotions are in the form of main verbs and some others are used as compound verbs consisting of a noun and an auxiliary verb. These are divided into four groups in the article: verbs expressing crying, verbs expressing being hurt by someone or hurting someone, verbs expressing grief and sadness, and negative emotive verbs formed through sound.

At the beginning of each category, a brief explanation of the content is presented, and then the verbs are given in alphabetical order. First, the meaning of each verb is provided, short explanations are made about its structure when necessary, and then transcribed sample sentences are given. In order not to increase the volume of the study, only one example sentence

is used for each item. Minor phonetic changes are rarely made on these examples, some of which are taken from unpublished Master's and doctoral theses, and some are picked up from published books. Finally, the sentences and couplets selected as examples are translated into contemporary Turkey Turkish and by doing so their intelligibility is ensured.

In the analysis part of the study, firstly, 'verbs expressing crying' are given. These are the verbs that visually reflect the emotion. Crying is an act that people perform because of their grief and sadness. Although it corresponds to a visual situation, it also explains the mental and psychological state of the person. The crying person releases his feelings through the act of crying. In this case, the outburst of negative emotion is reflected and expressed through tears. In this section, the verbs *ağla-*, *ağlaş-*, *ağlat-*, *āh u zār kıl-*, *giryān ʔt-*, *inçkirt-*, *zārı eyle-*, *zārılığ eyle-* are elaborated on.

Secondly, "verbs expressing grief or hurting someone", such as getting offended to someone, becoming upset by someone, or hurting, upsetting someone, are discussed. In this section, the negative emotional state of a person who is upset because of the acts of someone else is investigated. In this part, the verbs *incin-*, *hātırın yıķ-* are evaluated.

Thirdly, 'verbs expressing grief and sadness' are discussed. Grief or sadness is a mental or emotional reaction to a bad situation experienced by a person. In this section, the following verbs are scrutinized: *Cān u ciger tağla-*, *dertlü ol-*, *ğam çek-*, *ğam ve ğuşsa çek-*, *ğam tol-*, *ğam ye-*, *ğamgīn ol-*, *gōñli karar-*, *gōñli tar ol-*, *gōñül ma'deni pārelen-*, *ğussa ye-*, *mātem tut-*, *melül ol-*, *mużtarib eyle-*, *nār-ı hasrete yan-*, *özi göyün-*, *yaķ-*, *yas eyle-*, *yürek tağla-*, *yürece toķun-*.

Finally, 'negative emotive verbs formed through sound' are examined. Here, the verbs that convey negative emotion to people through sound are taken into consideration. Sounds are important to transfer emotions as well as communication. Some sounds reflect joy and happiness, while some others reflect negative emotions. In cases where the act of speaking does not take place, emotions are transmitted through some sounds. Although these verbs meet the concept of communication, they correspond to negative emotion in terms of the meaning they contain. In this section, the verbs *āh ʔt-*, *efgān ʔt-*, *feryād u fiğān eyle-*, *iñle-*, *nālān ʔt-*, *nāle ʔt-*, *nāliš eyle-* are elaborated on.